

เปรียบเทียบการทำพินัยกรรมระหว่างบทบัญญัติอิสลามและกฎหมายไทย

Comparison of Wills between Islamic Law and Thai Law

รอฮานี มาแฉะ¹

Rohanee Machae¹

ซูซานา เจ๊ะแม¹

Soosana Chema¹

(Received: November 25, 2021; Revised: December 21, 2021; Accepted: December 27, 2021)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบการทำพินัยกรรมระหว่างบทบัญญัติอิสลามและกฎหมายไทย ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ข้อมูลและเนื้อหาของบทความนี้ใช้วิธีการศึกษาจากคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวข้องกับการทำพินัยกรรมตามกฎหมายอิสลามและกฎหมายไทย ผลการวิจัยพบว่า การทำพินัยกรรมระหว่างบทบัญญัติอิสลามและกฎหมายไทย (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) มีส่วนที่สอดคล้องกัน ได้แก่ ความหมายของการทำพินัยกรรม การมอบทรัพย์สินหรือยกทรัพย์สินต่าง ๆ ให้กับบุคคลใดบุคคลหนึ่งยกเว้นทายาทที่ได้รับมรดกอยู่แล้ว ซึ่งจะมีผลบังคับได้หลังจากที่ผู้ทำพินัยกรรมเสียชีวิตลง และผลของพินัยกรรมมีผลบังคับใช้ทันที หลังจากผู้ทำพินัยกรรมเสียชีวิตลง และส่วนที่แตกต่างกันนั้นตามบทบัญญัติอิสลามแล้ว พินัยกรรมจะได้รับหลังจากที่ได้มีการใช้จ่ายในการจัดการศพและชำระหนี้สินเรียบร้อยแล้ว ซึ่งจะแตกต่างกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่พินัยกรรมมีผลบังคับและเรียกร้องได้ทันที หลังจากผู้ทำพินัยกรรมเสียชีวิตลง โดยปราศจากเงื่อนไขหรือเงื่อนไขให้มีผลบังคับเรียกร้องกันได้ภายหลัง

คำสำคัญ : การทำพินัยกรรม บทบัญญัติอิสลาม กฎหมายไทย

ABSTRACT

This article aims to compare the wills between Islamic law and Thai law. This is a documentary research. The information and content of this article is based on primary document sources include document of Islamic Law and the Civil and Commercial Code. The results of this study show the wills between Islamic law and Thai laws. There is a corresponding parts: The meaning of the wills, the conferment of assets or assets to any person except, the heirs who have already inherited which will come into force after the death of the

1 สาขาวิชากฎหมายอิสลาม สถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

1 Department of Syariah, Academy of Islamic and Arabic Studies, Princess of Naradhiwas University. (Corresponding author / Email : nee12mslm@gmail.com)

testator and the effect of the will is effective immediately. After the death of the testator and the difference is according to the Islamic law. Wills are granted after expenses have been paid on the funeral arrangements and debts have been paid. which is different from the Civil and Commercial Code that the will is effective and can be claimed immediately after the death of the testator without conditions or time conditions to be effective after claiming.

Keywords: Wills, Islamic law, Thai law

บทนำ

ตามทัศนะอิสลามถือว่าศาสนาคือแนวทางการดำเนินชีวิตซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่ครอบคลุม และมีความบริบูรณ์ในทุกด้านและทุกมิติของชีวิตตั้งแต่เกิดจนเสียชีวิต ในขณะที่กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกของประเทศไทยมีกฎหมายรองรับเพียงสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้เท่านั้น (ปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล) เนื่องจากดินแดนแห่งราชอาณาจักรไทยในภาคใต้มีอยู่หลายจังหวัดที่มีเขตดินแดนติดต่อกับดินแดนของประเทศมาเลเซีย ประชาชนพลเมืองของแต่ละประเทศมีโอกาสมิอาจไปมาหาสู่และทำการค้าขายติดต่อกัน อันเป็นวิสัยของคนที่เรียกว่าเพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียง อนึ่ง ประชาชนพลเมืองใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นจะต้องมีกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกรองรับภายในสี่จังหวัดภาคใต้ (เพียงพร วิเศษสินธุ์, 2555) อิสลามเป็นศาสนาที่วางกฎระเบียบการปฏิบัติสำหรับมุสลิมขณะที่มีชีวิต แม้แต่หลังจากเสียชีวิตแล้วก็ตาม โดยมีคัมภีร์อัลกุรอานเป็นศาสนบัญญัติซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายสูงสุดแห่งอิสลาม ศาสนาอิสลามได้ให้ความสำคัญในเรื่องมรดกไม่น้อยไปกว่าบทบัญญัติอื่นๆ ถึงแม้จะเป็นเรื่องนอกกาย แต่ในความเป็นจริงประเด็นนี้มีความสำคัญต่อสังคมอย่างยิ่ง เนื่องจากเสียชีวิตไปแล้วจะจัดการกับทรัพย์สินนั้นอย่างไร ซึ่งกฎหมายอิสลามได้กำหนดไว้ว่า หลังจากมีการเสียชีวิต ทรัพย์สินนั้นจะตกเป็นของทายาทและบุตรที่สามารถรับมรดกตามลำดับที่ได้กำหนดไว้ในบทบัญญัติอิสลาม ดังที่หะดีษได้กล่าวไว้ มีความว่า “โอ้ ท่านศาสนทูตแห่งอัลลอฮ์ ฉันเป็นผู้มีทรัพย์สิน และไม่มีผู้ใดสืบทอดฉัน นอกจากบุตรสาวของฉันเพียงคนเดียวเท่านั้น ฉันจะบริจาคทาน 2/3 จากทรัพย์สินของฉันได้หรือไม่ ท่านนบีมุฮัมมัด (ศ.ล.) ตอบว่า : ไม่ได้ ฉันกล่าวว่า : ฉันจะบริจาคทานครึ่งหนึ่งของทรัพย์สินนั้น ท่านนบีมุฮัมมัด (ศ.ล.) ตอบว่า : ไม่ได้ ฉันกล่าวว่า : ฉันจะบริจาค 1/3 ของทรัพย์สินนั้น ท่านนบีมุฮัมมัด (ศ.ล.) กล่าวว่า หนึ่งในสาม หนึ่งในสามก็มากแล้ว เพราะแท้จริงการที่ท่านทั้งทายาททั้งหลายของท่านในสภาพที่พวกเขาอื่นจะกิน (ร่ำรวย) ย่อมดีกว่าการที่ท่านทิ้งให้พวกเขาเป็นผู้ขัดสนที่แบมือขอผู้คน” (Muslim Ibn Hajjaj, 1955)

การทำพินัยกรรมนั้นแม้ว่าจะกระทำในช่วงเวลาที่ผู้ทำยังมีชีวิตอยู่ก็จริง แต่ก็กำหนดให้มีผลหลังจากผู้ทำได้เสียชีวิตแล้ว จึงเหมือนกับการทำนิติกรรมหลังจากผู้ทำได้เสียชีวิตไปแล้ว แต่กฎหมายอิสลามได้เปิดโอกาสให้เจ้าของทรัพย์สินมีโอกาสกำหนดการเผื่อตายด้วยการให้เขาสามารถกระทำบางอย่างโดยหวังผลบุญหรือเพื่อตอบแทนบุคคลที่เคยมีบุญคุณต่อเขา หรือแม้แต่เพื่อหวังให้ความช่วยเหลือเพื่อนพ้องหรือญาติมิตรสหายบางคนซึ่งไม่ใช่ทายาทโดยธรรมชอบของเขา ขณะเดียวกันหากเขาได้ยกทรัพย์สินให้ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ก็กล่าวว่าจะทำให้มีผลกระทบต่อฐานะของตนเองได้ กฎหมายอิสลามจึงเปิดโอกาสให้ทำนิติกรรมโดยให้มีผลเมื่อได้เสียชีวิตไปแล้ว

(อิสมาแอ อาลี, 2537) ผู้ตายทำนิติกรรมได้ไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะเป็นที่รู้แน่นอนหรือไม่รู้ มีอยู่แล้วหรือยังไม่มีก็ตาม แต่ต้องไม่เกินหนึ่งในสามจากทรัพย์สินในกองมรดก หากเกินไปกว่าจำนวนนี้จะต้องได้รับความยินยอมจากทายาททั้งหมด (จารึก เซ็นเจริญ และ มุหัมมัด พายิบ, ม.ป.ป.) ทั้งนี้สมควรที่จะมีการบันทึกพินัยกรรมเป็นลายลักษณ์อักษรและจะต้องมีพยานรู้เห็นโดยเป็นชายสองคนหรือชายหนึ่งคน หญิงสองคนพินัยกรรมที่ถูกต้อนั้นนั้นจึงจะไม่มีพยานถือว่าการเพิกพ้อแล้ว ในเมื่อผู้ทำพินัยกรรมได้เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยตัวเขาเอง (มุหิร มุหะหมัด, 2551) อิสลามได้อนุญาตให้มุสลิมทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินของตนได้แต่จะต้องไม่เกินกว่าหนึ่งในสามของทรัพย์สินทั้งหมด เพราะส่วนที่เหลือนั้นจะเป็นสิทธิของทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิได้รับในกองมรดก

ตามกฎหมายไทยแล้ว การทำพินัยกรรมนั้นเป็นการแสดงเจตนาขึ้นมาว่า เมื่อตนเสียชีวิตไปแล้วทรัพย์สินต่างๆ จะตกเป็นของผู้ใดหรือให้ผู้ใดเป็นผู้จัดการมรดก เพราะระบบกฎหมายไทยถือหลักเสรีภาพในการทำพินัยกรรม คือ จะทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้ใครก็ได้ หลายคนเชื่อว่าการทำพินัยกรรมจะเป็นการป้องกันปัญหาการแย่งมรดกกัน และกฎหมายกำหนดไว้ว่าอายุต้อง 15 ปีบริบูรณ์ถึงจะสามารถทำพินัยกรรมได้ และไม่ได้กำหนดว่า จะต้องยกให้กับทายาทเท่านั้น แต่ผู้ทำพินัยกรรมสามารถยกให้กับผู้ใดก็ได้หรือจะยกให้กับนิติบุคคลตามกฎหมายก็ได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการทำพินัยกรรมตามบทบัญญัติของอิสลามและกฎหมายไทยมีความแตกต่างกันและก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันเกี่ยวกับการทำพินัยกรรม (วะซียะห์) โดยยกกรรมสิทธิ์ให้กับบุคคลอื่นนั้นโดยความไม่ถูกต้องและไม่เท่าเทียมกันดังที่บทบัญญัติอิสลามได้กล่าวไว้และการทำพินัยกรรมของมุสลิมนั้น มีปัญหามากที่สุดในเรื่องความรู้ความเข้าใจ เพราะบางครั้งผู้ทำพินัยกรรมเองนั้นทำแบบลับๆ โดยที่ทายาทไม่ได้รับรู้ขาดการปรึกษาผู้ที่มีความรู้ ทำให้เกิดข้อผิดพลาดมากมายในเรื่องของความเป็นธรรม ซึ่งแบ่งทรัพย์สินไม่ตรงตามหลักการอิสลาม อันเนื่องมาจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของผู้ทำพินัยกรรม ในที่สุดเกิดการขัดแย้งกันกับทายาทผู้มีสิทธิรับมรดก เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจทางด้านศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องมรดกและพินัยกรรม (อิมรอน อาแว, 2560) แม้กระทั่งผู้นำทางศาสนาหรืออิหม่ามบางมัสยิดไม่สามารถที่จะแบ่งมรดกและจัดการเกี่ยวกับพินัยกรรมตามหลักการของอิสลามได้ เพราะขาดความรู้และรายละเอียดในเรื่องนี้สืบเนื่องมาจากประชาชนน้อยมากที่จะมีการแบ่งมรดกและทำพินัยกรรมตามรูปแบบของอิสลาม ส่วนมากแล้วจะจัดการทรัพย์สินตามพึงพอใจของตน โดยไม่ได้นำหลักการอิสลามมาใช้ อีกทั้งยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำพินัยกรรมในกฎหมายไทยอีกด้วย (ทงศักดิ์ หมาดทั้ง, 2558) ซึ่งประเด็นเหล่านี้ทำให้เกิดปัญหาในสังคมอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จนมีการฟ้องร้องที่สำนักงานคณะกรรมการจังหวัดในจำนวนการฟ้องร้องที่สูงขึ้นทุกปี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความเป็นธรรมความขัดแย้งของทายาทผู้มีสิทธิรับมรดก เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งภายในครอบครัวและสังคม (วรยุทธ์ อุเชิง, 2563) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยเห็นควรนำบทบัญญัติอิสลามและกฎหมายไทยในเรื่องการทำพินัยกรรมมาเปรียบเทียบกันว่าทั้งสองกฎหมายนี้มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เพื่อให้ได้ความกระจ่างชัดถึงปัญหาที่เกิดขึ้นอีกทั้งเป็นความรู้และประโยชน์ต่อสังคมในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการทำพินัยกรรมระหว่างบทบัญญัติอิสลามและกฎหมายไทย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องเปรียบเทียบการทำพินัยกรรมระหว่างบทบัญญัติอิสลามและกฎหมายไทยเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเพื่อศึกษาเปรียบเทียบการทำพินัยกรรมระหว่างบทบัญญัติอิสลามและกฎหมายไทย

2. การเก็บและการรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับการทำพินัยกรรมในกฎหมายอิสลามจากคัมภีร์อัลกุรอาน อัลหะดีษ หนังสือ ตำรา งานวิจัย บทความวิชาการ และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำพินัยกรรมในการ โดยเฉพาะข้อมูลจากคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับศาลยุติธรรม และกฎหมายไทยว่าด้วยกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นหลัก ส่วนการรวบรวมข้อมูลของการทำพินัยกรรมตามกฎหมายไทยได้จาก หนังสือ ตำรา บทความวิชาการ และเอกสารงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำพินัยกรรมโดยเฉพาะพระราชบัญญัติ ให้ใช้บทบัญญัติบรรพ 5 ลักษณะ 3 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา 2535

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและหลักฐานต่างๆ ที่รวบรวมได้จากอัลกุรอาน อัลหะดีษ หนังสือ ตำรา งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง และสื่อข้อมูลออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติอิสลาม สำหรับวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลตามกฎหมายไทย โดยวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้มาจากหนังสือ ตำราวิชาการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลของกฎหมายไทยที่มาจากหนังสือ ตำรา บทความ โดยเฉพาะพระราชบัญญัติบรรพ 5 ลักษณะ 3 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา 2535 เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบหาข้อที่สอดคล้องและแตกต่างระหว่างบทบัญญัติอิสลามและกฎหมายไทย

ผลการวิจัย

หลังจากที่ได้ศึกษาข้อมูลการทำพินัยกรรมตามคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับศาลยุติธรรม และกฎหมายไทยว่าด้วยกฎหมายประมวลแพ่งและพาณิชย์ (สมยศ เชื้อไทย, 2551) แล้วจึงได้นำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์และทำการเปรียบเทียบความสอดคล้องและความแตกต่างในประเด็นต่อไปนี้

1. เปรียบเทียบความหมายของพินัยกรรมระหว่างบทบัญญัติอิสลามและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

อิสลามไม่ปฏิเสธการทำ วะคียะฮ์ หรือ พินัยกรรม ถ้าหากวะคียะฮ์นั้นไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งอิสลาม เช่น ในกรณีของมรดก อิสลามไม่อนุญาตให้เจ้าของทรัพย์สินทำพินัยกรรมยกมรดกให้แก่ทายาท หรือผู้หนึ่งผู้ใด

เกินหนึ่งในสามของจำนวนมรดกหลังจากการชดใช้หนี้สินแล้ว ด้วยเหตุที่วะคียะฮ์เป็นสิ่งที่ต้องได้รับการปฏิบัติ ดังนั้นการวะคียะฮ์จึงได้ไม่ว่าจะโดยวาจาหรือโดยลายลักษณ์อักษรจะต้องมีความชัดเจนและจะต้องมีพยานรับรู้อย่างน้อย 2 คน ทั้งนี้เพื่อที่จะไม่ก่อให้เกิดข้อสงสัยหรือความเคลงใจในหมู่ผู้เกี่ยวข้องกับวะคียะฮ์ พินัยกรรมเป็นนิติกรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งกฎหมายอิสลามได้ให้การยอมรับ แม้จะมีลักษณะขัดกับหลักการก็ตาม กล่าวคือ ตามหลักการนั้นจะกระทำการนิติกรรมได้ขณะที่บุคคลยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น หากบุคคลได้ตายไปแล้วไม่สามารถทำนิติกรรมใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของตนได้อีกต่อไป เพราะทรัพย์สินทั้งหมดได้ตกเป็นของทายาทไปแล้ว (บรรจง บินกาชัน, 2547) ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พินัยกรรมเป็นคำสั่งหรือนิติกรรมที่เจ้าของทรัพย์สินแสดงเจตนา กำหนดการเผื่อตายในเรื่องทรัพย์สินต่างๆ ซึ่งมีผลบังคับตามกฎหมายหลังจากผู้ทำพินัยกรรมได้เสียชีวิตลง (บรรดักดี อุวรรณโณม 2548). ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ทั้งสองกฎหมายนี้มีความสอดคล้องกันในความหมายของพินัยกรรม ถือเป็นกรณการมอบทรัพย์สินหรือยกทรัพย์สินต่างๆ ให้กับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งจะมีผลบังคับได้หลังจากที่ผู้ทำพินัยกรรมเสียชีวิตลง

2. เปรียบเทียบผู้ทำพินัยกรรมระหว่างบทบัญญัติอิสลามและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ผู้ทำพินัยกรรมตามบทบัญญัติอิสลามนั้นจำเป็นต้องมีสติปัญญาสมบูรณ์ บรรลุศาสนภาวะ มีความตั้งใจ และสมัครใจ และเป็นเสรีชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเงื่อนไขและถือเป็นหลักสำคัญที่สุดในการบังคับของศาสนา ดังนั้นการทำพินัยกรรมของคนวิกลจริต สติฟั่นเฟือน คนเป็นลมหรือสลบ และเป็นคนเมาที่ไม่ได้มีเจตนาทำให้ตนเองมา จึงถือว่าใช้ไม่ได้ และการทำพินัยกรรมของผู้เยาว์ที่มีความรู้สึกรับผิดชอบแล้วหรือมุมัยยิฮ์ (มุมัยยิฮ์คือ เด็กที่มีอายุประมาณ 7 ขวบที่สามารถแยกแยะได้ระหว่างสิ่งที่ประโยชน์กับสิ่งที่ไม่ดี) นั้นตามทัศนะของ มัซฮับมาลิกีย์ มัซฮับ หัมบะลีย์และทัศนะหนึ่งของอิหม่ามชาฟีอี มีความเห็นว่า พวกเขาสามารถทำพินัยกรรมได้ เพราะพินัยกรรมมิได้ทำให้กรรมสิทธิ์ของเขาหมดไปในขณะนั้นทันทีและพินัยกรรมยังทำให้เขาได้รับผลบุญภายหลังจากที่เขาเสียชีวิตไปแล้ว (สมหวัง บินหะซัน: 2549) ดังนั้นการทำพินัยกรรมของผู้เยาว์มีแนวทางปฏิบัติ และเป็นที่ยอมรับของท่านอุมัร บุตรค็อฏฏอบ ดังหลักฐานหะดิษได้กล่าวไว้ ความว่า “แท้จริง มีเด็กชายคนหนึ่งกำลังจะเสียชีวิตที่เมดินะฮ์ ขณะที่ทายาทโดยชอบธรรมของเขายู่ที่ประเทศซาม (ซีเรีย) จึงได้มีการเล่าเรื่องของเขาแก่ท่านอุมัร บุตรค็อฏฏอบ และได้มีการถามท่านว่า เด็กคนนั้นจึงได้ทำพินัยกรรมด้วยกับบ่อใบหนึ่งเรียกว่า บ่อญุฮัม และทายาทของเขาได้ขายบ่อด้วยกับราคาสามหมื่น” ท่านอบูบักร์ ได้เล่าอีกว่า เด็กชายคนนั้นมีอายุสิบปีหรือสิบสองปี และการทำพินัยกรรมของผู้ที่ถูกบังคับ จึงถือว่าใช้ไม่ได้

ส่วนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้ระบุว่า ผู้ทำพินัยกรรมต้องมีความสามารถสมบูรณ์ตามกฎหมาย ซึ่งผู้ทำพินัยกรรมอาจเป็นผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ คนวิกลจริตหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ ซึ่งได้อธิบายดังต่อไปนี้ (สมยศ เชื้อไทย, 2551)

ก. ผู้เยาว์ทำพินัยกรรม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 25 บัญญัติว่า ผู้เยาว์อาจทำพินัยกรรมได้ เมื่อมีอายุสิบห้าปีบริบูรณ์ และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1703 บัญญัติว่า พินัยกรรมซึ่งบุคคลที่มีอายุไม่ครบสิบห้าปีบริบูรณ์ทำขึ้นนั้นเป็นโมฆะ

ข. คนไร้ความสามารถทำพินัยกรรม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1704 วรรคแรก จะเห็นได้ว่า ผู้ที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถทำพินัยกรรมขึ้นนั้น ถือเป็นโมฆะ

ค. คนวิกลจริตทำพินัยกรรม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1704 วรรคสอง บัญญัติว่า พินัยกรรมซึ่งบุคคลผู้ถูกอ้างว่าเป็นคนวิกลจริต แต่ศาลยังไม่ได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถทำขึ้นนั้น จะเป็นอันเสียเปล่าก็ต่อเมื่อพิสูจน์ได้ว่าในเวลาที่ทำพินัยกรรมนั้นผู้ทำจิตวิกลอยู่ ซึ่งกฎหมายเพียงบัญญัติให้พินัยกรรมมีความเสียเปล่า ซึ่งหากมีการพิสูจน์ว่าคนวิกลจริตทำพินัยกรรมขณะจิตวิกล จึงเป็นอันเสียเปล่า หาได้หมายถึงความเป็นโมฆะตามวรรคหนึ่งไม่และมาตรานี้ก็เป็นบทที่บัญญัติไว้เป็นพิเศษจากหลักในมาตรา 30 และถ้าหากมีอาการเป็นๆ หายๆ และได้ทำพินัยกรรมในขณะที่จิตปกติพินัยกรรมนั้นย่อมสมบูรณ์ ทั้งนี้เป็นการสอดคล้องกับมาตรา 1654 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า ความสามารถของผู้ทำพินัยกรรมนั้นให้พิจารณาแต่ในเวลาที่ทำพินัยกรรมเท่านั้น

ง. คนเสมือนไร้ความสามารถทำพินัยกรรม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 34 คนเสมือนไร้ความสามารถไม่สามารถกระทำได้เองแต่ต้องกระทำโดยได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน จึงสามารถจะทำการอย่างใดอย่างหนึ่งได้

จะเห็นได้ว่า ทั้งสองกฎหมายมีความสอดคล้องกัน หรือสามารถสรุปได้ว่า ผู้ทำพินัยกรรมจะต้องมีความสามารถ มีสติปัญญาที่สมบูรณ์ ซึ่งผู้ที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถทำพินัยกรรมขึ้นมานั้น ถือว่าพินัยกรรมนั้นใช้ไม่ได้ นอกจากจะได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน จึงสามารถจะทำการพินัยกรรมได้ ดังที่ได้ทำการพิพากษาของศาลฎีกาที่ 177/2528 พินัยกรรมทำขึ้นในขณะที่เจ้ามรดกมีสติดี สามารถแสดงเจตนาทำพินัยกรรมได้ แม้จะเป็นบุคคลผู้เสมือนไร้ความสามารถก็เพียงไม่สามารถจัดการงานบางประการของตนเองได้เท่านั้น การทำพินัยกรรมเป็นกิจการเฉพาะตัวที่จะต้องแสดงเจตนาด้วยตนเองและผู้พิทักษ์ก็ได้ให้ความยินยอมแล้ว พินัยกรรมจึงสมบูรณ์ตามกฎหมาย (Ithailaw, ออนไลน์) สำหรับข้อแตกต่างระหว่างสองกฎหมายนี้ คือ การกำหนดอายุหรือบุคคลที่สามารถทำพินัยกรรม ตามบทบัญญัติอิสลามแล้ว ผู้เยาว์ที่มีความรู้สึกรับผิดชอบแล้วหรือมุขยิซนั้นตามทัศนะของ มัชฮับมาลิกีย์ มัชฮับ หัมบะลีย์และทัศนะหนึ่งของอิหม่ามฮาฟิอีมีความเห็นว่า พวกเขาสามารถทำพินัยกรรมได้ เพราะพินัยกรรมมิได้ทำให้กรรมสิทธิ์ของเขาหมดไปในขณะนั้นทันที และพินัยกรรมยังทำให้เขาได้รับผลบุญภายหลังจากที่เขาเสียชีวิตไปแล้วแต่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ต้องมีอายุครบ 15 ปีบริบูรณ์ จึงสามารถทำพินัยกรรมขึ้นมาได้

3. เปรียบเทียบผู้รับพินัยกรรมระหว่างบทบัญญัติอิสลามและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ตามบทบัญญัติอิสลามได้กำหนดไว้ว่าผู้รับพินัยกรรมในอิสลามมีสองประเภท คือผู้รับที่เจาะจงตัวแน่นอน ผู้รับที่ไม่เจาะจงตัวแน่นอน ซึ่งแต่ละประเภทมีเงื่อนไขโดยเฉพาะเงื่อนไขของผู้รับพินัยกรรมที่ถูกเจาะจงตัวแน่นอน ต้องเป็นผู้ที่สามารถเข้าถือครองสิทธิ์ได้ขณะผู้ทำพินัยกรรมเสียชีวิต ต้องไม่เป็นการละเมิดหลักศาสนา ต้องระบุตัวผู้รับพินัยกรรมอย่างเจาะจงแน่นอน และผู้รับพินัยกรรมต้องมีตัวตนอยู่แล้ว รวมทั้งการทำพินัยกรรมเพื่อบูรณะมัสยิด ทั้งก่อสร้างและซ่อมแซม หรือเพื่อบำรุงมัสยิด เทียบเคียงได้กับการทำพินัยกรรมให้ผู้รับพินัยกรรมที่เจาะจงแน่นอน รวมทั้งโรงเรียน บ้านพักคนเดินทางและโรงพยาบาล เข้าอยู่ในความหมายของมัสยิดเช่นกัน เพราะเป็นการทำความดี และถือว่าสิ่งเหล่านี้มีตัวตนเช่นกัน ถือว่าใช้ได้

เงื่อนไขของผู้รับพินัยกรรมที่ไม่เจาะจงตัวแน่นอน การทำพินัยกรรมให้แก่ผู้รับที่ไม่ได้เจาะจงตัวแน่นอน เช่นให้แก่สถาบันหนึ่งจากบรรดาสถาบันต่างๆ หรือให้แก่คนยากจน นักวิชาการ มัสยิดและโรงเรียนเป็นต้น ที่จะมีผลใช้ได้ มีเงื่อนไขว่าจะต้องไม่ทำพินัยกรรมให้แก่ฝ่ายที่กระทำความชั่วหรือทำสิ่งที่เป็นมกruh ดังนั้นการทำพินัยกรรมเพื่อสร้างศาสนสถานของคนต่างศาสนา หรือเพื่อก่อสร้างสถานเริงรมย์ที่ทำให้สิ้นเปลืองเวลา ทำให้เสียผลประโยชน์และทำให้บกพร่องในการปฏิบัติสิ่งที่เป็นวาญิบ การทำพินัยกรรมนั้นจึงใช้ได้หรือเป็นโมฆะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดไว้ว่า พินัยกรรมต้องกำหนดตัวบุคคลผู้รับพินัยกรรมไว้ ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1706 ที่ว่า ข้อกำหนดพินัยกรรมเป็นโมฆะ ถ้าตั้งผู้รับพินัยกรรมไว้โดยมีเงื่อนไขว่า ให้ผู้รับพินัยกรรมจำหน่ายทรัพย์สินของเขาเองโดยพินัยกรรมให้แก่ผู้ทำพินัยกรรม หรือการกำหนดบุคคลที่ไม่อาจจะทราบตัวแน่นอนได้เป็นผู้รับพินัยกรรม หรือการระบุทรัพย์สินที่ยกให้โดยพินัยกรรมไม่ชัดเจน ก็จะทำให้ข้อกำหนดดังกล่าวเป็นโมฆะ จะเห็นได้ว่า ทั้งสองกฎหมายนี้มีความสอดคล้องกันกล่าวคือ ผู้ทำพินัยกรรมจะต้องระบุตัวผู้รับพินัยกรรมอย่างเจาะจงแน่นอน และจะต้องมีตัวตน ที่แตกต่างกันก็คือ ตามกฎหมายไทยแล้วการเป็นผู้รับพินัยกรรมมีหลักเกณฑ์พิจารณาได้จากความสามารถของผู้รับพินัยกรรม ประเภทของผู้รับพินัยกรรม และบุคคลที่ต้องห้ามไม่ให้รับทรัพย์สินมรดกตามพินัยกรรม

4. เปรียบเทียบทรัพย์สินพินัยกรรมระหว่างบทบัญญัติอิสลามและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ตามบทบัญญัติอิสลามทรัพย์สินพินัยกรรมจะต้องเป็นสิ่งที่สามารถตกทอดแก่ผู้อื่นได้ มีลักษณะเป็นทรัพย์สินที่แน่นอน เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งตามหลักการอิสลาม และจะต้องไม่เกินหนึ่งในสามของทรัพย์สินมรดกทั้งหมด² โดยยึดเอาจากคำพูดของท่านรอซูล (ศ.ล.) ที่ปรากฏในหะดีษ สะอัด อะบีวักกอส (ร.ฎ.) ที่มีความว่า “แต่ให้ท่านบริจาเคศหนึ่งส่วนสามและเศษหนึ่งส่วนสามก็ถือว่ามากแล้ว” (Muslim Ibn Hajjaj, 1955) ถ้าทำพินัยกรรมเกินหนึ่งในสามของทรัพย์สินมรดกทั้งหมด ส่วนที่เกินนั้นจะตกเป็นโมฆียะ จนกว่าจะได้รับความยินยอมจากทายาทโดยธรรม ภายหลังจากผู้ทำพินัยกรรมเสียชีวิต ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้กำหนดปริมาณและอัตราของทรัพย์สินพินัยกรรมในการทำพินัยกรรมไว้ โดยผู้ทำพินัยกรรมสามารถที่จะทำพินัยกรรมในทุกทรัพย์สินของตนให้กับบุคคลอื่นได้

จะเห็นได้ว่า ทั้งสองกฎหมายนี้มีความแตกต่างกันที่สามารถสรุปได้ว่า ตามบทบัญญัติอิสลามแล้วทรัพย์สินพินัยกรรมจะต้องไม่เกินหนึ่งในสามของทรัพย์สินมรดกทั้งหมด ส่วนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้กำหนดปริมาณของทรัพย์สินพินัยกรรมในการทำพินัยกรรมอย่างน้อยที่สุดและอย่างมากที่สุดไว้และสามารถที่จะทำพินัยกรรมในทุกทรัพย์สินของตนให้กับบุคคลอื่นได้

5. เปรียบเทียบรูปแบบที่ใช้ในการทำพินัยกรรมระหว่างบทบัญญัติอิสลามและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ตามบทบัญญัติอิสลามพินัยกรรมจะทำได้ด้วยการเปล่งวาจาหรือการเขียนด้วยตัวเองพร้อมมีเจตนาทำพินัยกรรมและพึงกระทำต่อหน้าบุคคลที่มีความสามารถในการเป็นพยานได้ตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการยก

² ศาลจังหวัดยะลา คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ 336/2533 ระหว่าง นายดอเลาะ ดอฮา กับพวกรวม 2 คน โจทก์ นายบาราเฮง ฮาเซ็น จำเลย นายสาวรี ดอฮา จำเลยร่วม พินัยกรรม ที่ดินตามพินัยกรรมมีทั้งหมด 51 ไร่ ผู้ตายทำพินัยกรรมยกให้จำเลยร่วมเพียง 12 ไร่ เท่านั้น ไม่ถึงหนึ่งในสามของที่ดินทั้งหมด พินัยกรรมในส่วนหนึ่งที่พิพาทมีผลบังคับได้

ทรัพย์สินให้กับบุคคลหรือองค์กรต่างๆ โดยการใช้ถ้อยคำที่ชัดเจน อย่างเช่น ฉันได้ยกทรัพย์สินส่วนนี้ให้กับนาย ก. คนนั้นหรือการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร ตามมัสฮับหะนะฟี มัสฮับมาลิกี และมัสฮับหัมบะลี หากสามารถยืนยันได้ว่าเป็นลายมือของผู้ทำพินัยกรรมจริง โดยการยอมรับของทายาทหรือมีหลักฐานยืนยันว่าเป็นลายมือของเขาถึงแม้เป็นเวลานานแล้วก็ตาม ทักษะนี้มีน้ำหนักถือว่าการทำพินัยกรรมนั้นใช้ได้ หรือจะเป็นการแสดงสัญลักษณ์สื่อความหมายที่เข้าใจได้ง่าย

ส่วนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้กำหนดแบบของพินัยกรรมไว้หลายแบบ การทำพินัยกรรมจะเลือกทำตามแบบใดแบบหนึ่งได้ ดังบัญญัติไว้ในบทบัญญัติบรรพ 6 ลักษณะ 3 หมวด 2 ก็ได้ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา 1655 ซึ่งมีอยู่ 5 แบบคือ (1) พินัยกรรมแบบธรรมดาตามมาตรา 1656 (2) พินัยกรรมแบบเขียนเองทั้งฉบับตามมาตรา 1657 (3) พินัยกรรมแบบทำเป็นเอกสารฝ่ายเมืองตามมาตรา 1658 (4) พินัยกรรมแบบทำเป็นเอกสารลับตามมาตรา 1660 (5) พินัยกรรมแบบทำด้วยวาจาตามมาตรา 1663 ในการทำพินัยกรรมไม่ว่าจะกระทำในรูปแบบไหนล้วนมีผลตามกฎหมายเท่าเทียมกัน และผู้ทำพินัยกรรมจะต้องลงลายมือชื่อของตนเองไว้ ยกเว้นการทำพินัยกรรมแบบทำด้วยวาจา และจะต้องมีพยานอย่างน้อย 2 คนในขณะที่ทำขึ้น มิฉะนั้นถ้าไม่ได้ทำตามแบบที่กฎหมายกำหนดไว้พินัยกรรมย่อมตกเป็นโมฆะ ตามมาตรา 1705

จะเห็นได้ว่า ทั้งสองกฎหมายนี้มีความแตกต่างกันในรูปแบบของการทำพินัยกรรม ตามบทบัญญัติอิสลาม การทำพินัยกรรมแบ่งออกเป็น 3 วิธี คือ 1. การเปล่งวาจาหรือการใช้ถ้อยคำที่ชัดเจน 2. การเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร 3. การแสดงสัญลักษณ์สื่อความหมายที่เข้าใจได้ง่าย ทั้งสามวิธีนี้เป็นการแสดงเจตนาของผู้ทำพินัยกรรมนั้นไม่ขัดแย้งระหว่างกฎหมายอิสลามในการทำให้พินัยกรรมมีผลบังคับใช้ ส่วนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พินัยกรรมแบ่งออกเป็น 5 แบบ ซึ่งได้ระบุไว้อย่างชัดเจนดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1656 1657 1658 1660 และ 1663 ซึ่งแบบพินัยกรรมเหล่านี้ มีผลตามกฎหมายเท่าเทียมกันดังที่ได้ชี้แจงไว้ข้างต้นแล้ว

6. เปรียบเทียบผลพินัยกรรมระหว่างบทบัญญัติอิสลามและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ตามบทบัญญัติอิสลามผลของพินัยกรรมจะมีผลบังคับใช้ทันทีเมื่อผู้ทำพินัยกรรมได้เสียชีวิตลงและไม่มีผู้ใดสามารถที่จะเพิกถอนพินัยกรรมได้ แม้จะเป็นทายาทโดยธรรมของผู้ทำพินัยกรรมก็ตาม ถึงแม้จะมีผลบังคับใช้หลังจากที่ผู้ทำพินัยกรรมได้เสียชีวิตแล้วก็ตาม แต่ต้องได้หลังจากที่ได้มีการใช้จ่ายในการจัดการศพและชำระหนี้สินเรียบร้อยแล้ว และถ้าหากหนี้สินนั้นมีมากจนคลุมไปถึงทรัพย์สินทั้งหมด ผู้รับพินัยกรรมก็ไม่มีสิทธิแต่ประการใด ดังที่ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานซูเราะฮ์ อันนิซาอ์ อายัตที่ 11 ความว่า “ภายหลังจากการจัดการตามพินัยกรรมที่กระทำไว้ และจัดการหนี้สินแล้ว” (สมาคมนักเรียนเก่าหอประเทศไทย, ม.ป.ป.)

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พินัยกรรม จะมีผลบังคับเรียกร้องกันได้ตั้งแต่ผู้ทำพินัยกรรมเสียชีวิต เว้นแต่ผู้ทำพินัยกรรมได้กำหนดเงื่อนไขขึ้นมา หรือเงื่อนไขให้มีผลบังคับเรียกร้องกันได้ภายหลัง ตามมาตรา 1674 ที่ได้ระบุว่า ถ้าข้อกำหนดพินัยกรรมมีเงื่อนไข และเงื่อนไขนั้นสำเร็จเสียก่อน เวลาที่ผู้ทำพินัยกรรมตาย หากว่าเป็นเงื่อนไขบังคับก่อน ข้อกำหนดพินัยกรรมนั้นจะมีผลเมื่อผู้ทำพินัยกรรมตาย หากว่าเป็นเงื่อนไขบังคับหลังข้อกำหนดพินัยกรรมนั้นเป็นอันไร้ผล

ถ้าเงื่อนไขบังคับก่อนสำเร็จภายหลังที่ผู้ทำพินัยกรรมเสียชีวิต ข้อกำหนดพินัยกรรมมีผลตั้งแต่วันที่เงื่อนไขสำเร็จ ถ้าเงื่อนไขบังคับหลังสำเร็จภายหลังที่ผู้ทำพินัยกรรมเสียชีวิต ข้อกำหนดพินัยกรรมมีผลตั้งแต่วันที่

ผู้ทำพินัยกรรมเสียชีวิต แต่ตกเป็นอันไร้ผลในเมื่อเงื่อนไขนั้นสำเร็จ แต่ถ้าผู้ทำพินัยกรรมได้กำหนดไว้ในพินัยกรรมว่า ในกรณีที่กล่าวมาในสองวรรคก่อนนั้นให้ความสำเร็จแห่งเงื่อนไขมีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่ผู้ทำพินัยกรรมเสียชีวิตก็ให้เป็นไปตามเจตนาของผู้ทำพินัยกรรมนั้น

จะเห็นได้ว่า ทั้งสองกฎหมายนี้มีสอดคล้องกันตรงที่พินัยกรรมมีผลบังคับใช้ทันที หลังจากผู้ทำพินัยกรรมเสียชีวิตลง ส่วนที่แตกต่างก็คือ ตามบทบัญญัติอิสลามแล้ว พินัยกรรมมีผลบังคับใช้ทันทีที่จริง แต่ต้องได้หลังจากการใช้จ่ายในการจัดการศพและมีการชำระหนี้สินเรียบร้อยแล้ว ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว พินัยกรรมมีผลบังคับและเรียกร้องกันได้ทันที หลังจากผู้ทำพินัยกรรมเสียชีวิต โดยจะต้องไม่มีเงื่อนไขหรือเงื่อนไขให้มีผลบังคับเรียกร้องกันได้ภายหลัง

7. เปรียบเทียบพินัยกรรมที่เป็นโมฆะหรือการสิ้นสุดลงของพินัยกรรมระหว่างบทบัญญัติอิสลามและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ตามบทบัญญัติอิสลามผู้ทำพินัยกรรมสามารถที่จะยกเลิก หรือปรับปรุงแก้ไข หรือเพิ่มเติมเงื่อนไขต่างๆ ในพินัยกรรมได้ เนื่องจากทรัพย์สินที่ได้ทำพินัยกรรมไว้นั้น ยังคงเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ทำพินัยกรรม ตราบใดที่ผู้ทำพินัยกรรมยังมีชีวิตอยู่และการถอนหรือยกเลิกพินัยกรรมโดยผู้ทำพินัยกรรมเอง หรือการเสียชีวิตของผู้รับพินัยกรรมก่อนการเสียชีวิตของผู้ทำพินัยกรรม หรือทรัพย์สินพินัยกรรมสูญหายหรือเสียหาย จะทำให้พินัยกรรมที่ผู้ทำพินัยกรรมได้กระทำไว้นั้นสิ้นสุดลง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์พินัยกรรมจะตกเป็นโมฆะต่อเมื่อผู้ทำพินัยกรรมมีอายุไม่ครบสิบห้าปีบริบูรณ์ หรือเป็นบุคคลผู้ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ หรือมีข้อกำหนดพินัยกรรมดังนี้

ก. ยกทรัพย์สินมรดกให้แก่ผู้ปกครอง หรือคู่สมรสของผู้ปกครอง หรือผู้สืบสันดานของผู้ปกครองของผู้ทำพินัยกรรม มาตรา 1652

ข. ยกทรัพย์สินมรดกให้แก่ผู้เขียนหรือพยานในพินัยกรรม รวมทั้งคู่สมรสและผู้สืบสันดานของผู้เขียนหรือพยานด้วยพินัยกรรมนั้นไม่ถูกแบบของพินัยกรรม

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ทั้งสองกฎหมายนี้มีความแตกต่างกันในเรื่องของการเป็นโมฆะหรือการสิ้นสุดลงของพินัยกรรม ตามบทบัญญัติอิสลามพินัยกรรมจะสิ้นสุดลงก็ต่อเมื่อผู้ทำพินัยกรรมได้ยกเลิกพินัยกรรม หรือผู้รับพินัยกรรมได้เสียชีวิตก่อนผู้ทำพินัยกรรม หรือทรัพย์สินพินัยกรรมสูญหายหรือเสียหาย ส่วนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์พินัยกรรมจะตกเป็นโมฆะต่อเมื่อผู้ทำพินัยกรรมมีอายุไม่ครบสิบห้าปีบริบูรณ์ หรือเป็นบุคคลผู้ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ หรือยกทรัพย์สินมรดกให้แก่ผู้ปกครอง หรือคู่สมรสของผู้ปกครอง หรือผู้สืบสันดานของผู้ปกครองของผู้ทำพินัยกรรมตามมาตรา 1652 หรือยกทรัพย์สินมรดกให้แก่ผู้เขียนหรือพยานในพินัยกรรม รวมทั้งคู่สมรสและผู้สืบสันดานของผู้เขียนหรือพยานด้วย หรือพินัยกรรมนั้นไม่ถูกแบบของพินัยกรรม

สรุป

ตามบทบัญญัติอิสลามพินัยกรรมเป็นนิติกรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นการลบล้างสิทธิในการยกทรัพย์สินของตนให้แก่ผู้อื่นในจำนวนที่ไม่เกินเศษหนึ่งส่วนสามของทรัพย์สินมรดกทั้งหมด กฎหมายอิสลามได้ยอมรับว่าพินัยกรรมสามารถกระทำได้ โดยไม่ผิดต่อหลักการอิสลามและพินัยกรรมจะมีผลเมื่อผู้ทำพินัยกรรมเสียชีวิตไป และจะต้อง

ได้รับหลังจากที่ได้มีการใช้จ่ายในการจัดการศพและชำระหนี้สินเรียบร้อยแล้ว การทำพินัยกรรมเป็นการเปิดโอกาสในการทำความดีภายหลังจากได้เสียชีวิตไปแล้ว เพื่อเป็นการชดเชยสิ่งที่ขาดตกบกพร่องในขณะที่มีชีวิตอยู่ ซึ่งมีเงื่อนไขและกฎเกณฑ์ต่างๆที่ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจน ในส่วนกฎหมายไทยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กล่าวถึง การทำพินัยกรรมคือเป็นคำสั่งหรือนิติกรรมที่เจ้าของทรัพย์สินแสดงเจตนากำหนดการเผื่อตายในเรื่องทรัพย์สินต่าง ๆ ซึ่งมีผลบังคับตามกฎหมายหลังจากผู้ทำพินัยกรรมได้เสียชีวิตลง นอกจากนั้นผู้ทำพินัยกรรมต้องมีความสามารถสมบูรณ์ตามกฎหมาย ซึ่งผู้ทำพินัยกรรมอาจเป็นผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ คนวิกลจริตหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ การกำหนดอายุหรือบุคคลที่สามารถทำพินัยกรรม สามารถทำพินัยกรรมได้ ต้องมีอายุครบ 15 ปีบริบูรณ์ และผู้รับพินัยกรรมต้องมีหลักเกณฑ์พิจารณาที่สมบูรณ์ ซึ่งดูได้จากความสามารถของผู้รับพินัยกรรม ประเภทของผู้รับพินัยกรรม และลักษณะบุคคลที่ต้องห้ามไม่ให้รับทรัพย์สินมรดกตามพินัยกรรม ส่วนทรัพย์สินพินัยกรรมที่สามารถทำได้นั้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้กำหนดปริมาณของทรัพย์สินพินัยกรรมในการทำพินัยกรรมอย่างน้อยที่สุดและอย่างมากที่สุดไว้ แต่สามารถที่จะทำพินัยกรรมในทุกทรัพย์สินของตนให้กับบุคคลอื่นได้ และผลพินัยกรรมนั้นมีผลบังคับและเรียกร้องได้ทันที หลังจากผู้ทำพินัยกรรมเสียชีวิตโดยจะต้องไม่มีเงื่อนไข หรือเงื่อนไขให้มีผลบังคับเรียกร้องกันได้ภายหลัง

เอกสารอ้างอิง

- จารึก เชนเจริญ และ มุหัมมัด พายิบ. (ม.ป.ป.). *นิติศาสตร์อิสลาม มัชฮับฮาฟี อี*. กรุงเทพฯ ฯ: ส. วงศ์เสงี่ยม.
- ทงศักดิ์ หมดทั้ง. (2558). *พินัยกรรมในอิสลาม ศึกษาการปฏิบัติจริงของมุสลิมในอำเภอเมือง จังหวัดสตูล*. ปัตตานี: วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- บรรจง บินกาซัน. (2547). *สารานุกรมอิสลามฉบับเยาวชนและผู้เริ่มสนใจ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อัล อะมีน.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2548). *คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เพียงพร วิเศษสินธุ์. (2555). *กฎหมายอิสลามกับการจัดการมรดก : ศึกษาเฉพาะกรณีศาลจังหวัดสตูล*. รายงานส่วนบุคคลของการอบรมหลักสูตร ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 10 สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานยุติธรรม.
- มุหิร มุหะหมัด. (2551). *กฎหมายอิสลามเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: บริษัทออฟเซ็ทจำกัด.
- วรยุทธ์ อุเชิง. (2563). *ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขการแบ่งมรดกตามบทบัญญัติอิสลาม: กรณีศึกษาผู้นำศาสนา ชุมชนมุสลิม เขตเทศบาลเมืองนราธิวาส*. วารสาร MENARA : Journal of Islamic and Contemporary Issues (M-JICI), 1(1), 43-52.
- สมยศ เชื้อไทย.(2551). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับใช้เรียน*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- สมหวัง บินหะซัน. (2549). *การใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรดกและพินัยกรรมในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย. (ม.ป.ป.). *คัมภีร์อัลกุรอาน พร้อมความหมายแปลภาษาไทย*. อัลมะดีนะฮ์ อัลมุเฆาะเราะฮะฮ์: ศูนย์กษัตริย์พะฮัด เพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน.

อิมรอน อาแว. (2560). ระบบบริหารจัดการในการแบ่งมรดกทั้งสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ตามหลักกฎหมายอิสลาม. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อิสมาแอ อาลี. (2537). กฎหมายอิสลาม (ประวัติความเป็นมากฎหมายพินัยกรรม). ปัตตานี: วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

Ithailaw. คนเสมือนไร้ความสามารถ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: http://ithailaw.blogspot.com/2011/04/blog-post_26.html, สืบค้นเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2564.

เอกสารอ้างอิงฉบับภาษาอังกฤษ

Muslim Ibn Hajjaj. (1955). *Sahih Muslim*. Beirut: Dar Ihya al Turath al-^cArabi.